

Zas Latweefchu draugs.

1844. 16 März.

11ta lappa.

J a u n a s s i n a a s.

Is Pehterburgēs. Schai seemā apstahjāhs kahdā deenā leels pulks wesumu ar brandwihnu un spirtu Leijas-Dowgorodes gubbermentē tannī zeemā, ko nosauz Nikolai-dar; jo sirgi tur bija ja-barro. Weens fenn tur sinnams nebehdneeks un schuhpīs, tas zeema kallejs, wahrdā Filipow, waktueekeem ne mannoht, peelihde wah-rehm, ustrahplja tahdu, kur spirtus bija eefschā, eeurbe zaurumu, peefshdahs ar stohbrīnu pilns, un arri, ne weenam ne redsoht, aisehdse. Bet tai strahpei, ko par sawu sahdsibu un leeku dserfchanu pelnijs, wiusch ne isbehdse wis; jo tik ko wiusch eelas gallā bija nahjis, nokritte kā blukis pee semmes, un winnam drihs arri šilla leefmina isfittahs pa mutti ahra, no ta spirtus, kas wiinna eefschās bija eedesees, un wiinu isnihzinaja pa wiffam. Ak tawu breefmigu nahwi! Kaut tee nelaimigi zilweki, kas wehl ar ween, wiffahm kristigahm pamahzifchanahm pretti, tai nelahdsigai brandwihna-dserfchanai padohdahs, no schi notikkuma mahzitohs gudribu, un atgreestohs no tahda breefmiga grehka, kas arri wisseem zitteem grehkeem un nedarbeem fataifa zekku! (G. E.)

Is Kronstattes, Pehterburgēs tuwumā, mehs ne fenn grahmatu dab-bujuschi no teem Latweefcheem, kas tur dshwe. Kad nu schi grahmata parahda, kā karsti wiini sawu tizzibu msho, tad zerream, ka arri muhsu lassitajeem par preeku buhs, dauds mas is schahs grahmatas dabbuht lassih. Wiini raksta tā: Mehs Latweefchi, kas Kronstattes pilsfehā, no Widsemmes ardohti muhsu Keiseram kalpoht, — effam leels pulks, — un irr daudseem seewas un behrni atnahkuschi arri schurp, un mehs par to effam lohti preezigi, ka Deews muhs Latweefchus dauds irr sapulzinajis weenā kohpā muhsu schehligam Keiseram kalpoht, bet mums truhst weena leeta, pahrt ko mehs daudsreis paleekam behdigi, jo mehs dikti ee ka hro jamees pehz muhsu tizzibas Latweefchu mahzitaja. Ak kā labprahrt gribbam, ka mums buhtu saws mahzitajs, kas muhs ar Deewa wahrdeem warretu eepreezinahst sweht-deenās un swehtōs, ka mehs jo preezigi warretu kalpoht sawam schehligam Keiseram. Iggauneem, Sweedreem un Pohsteem irr sawas basnizas un sawi mahzitaji. Pee mums arr' gau ifgaddus ween reis nahk no Pehterburgēs Latweefchu mahzitajs, ko mehs ir scho gaddu ar preeku gaidam.

No Widsemmes. Mehs tai 7tā lappā Latweefchu drauga, is Stokholmes no Sweedru semmes weenu sinu effam lassijuschi, ka tur weens krohdšineeks, ar

wahrdu Galkmann, fawâ frohgâ brandwihnu zaur uhdena peeleeſchanu effoht nomai-
tajiſ un ko, par ſcho leetu apſuhdſehts, wiſſſch pee teefu talſnibu pahrgrohſidams, few
par newainigu effoht apleezinajis, un tik pat no Sweedru teefas (kaut gan brihnumſ)
par tahdu leetu pee wainas ne effoht acraſiſ. — Tam pretti muhſu mihlâ Wid-
ſemmê — paldeewſ Deewam! — tik taiſnas teefafchanas atrohdahſ, ka
tahda wainu=pahrgrohſiſchana pee mums gan ne warretu notikt, jo pehz muhſu
polizeiſ=paweheleſchanahm ne weenam frohdſineekam naw brihw, fawu iſ,
frohgajamu brandwihnu zaur uhdena peeleeſchanu ſamaitaht, un
zaur tam zeſka=gahjejuſ peewilt, jo par tahdu frohgu prezzes nohehſiſchana muhſu
Widſemmê no augſtahm teefahm grehtas ſtrahpes irr uſliſtras, un tadeht lai kareſ
frohdſineekſ ſargahſ no tahdas wainas.

H—r.

Iſ Leepajaſ. Schahſ piſſeſhtas polzeimeifterſ 29râ Februar Wahz' wallo,
dâ irr iſlaidiſ fluddinaſchana, kaſ pahrtulkota ſkann tâ: »Pehz zeenigſ Kurſemmes
waldiſchanaſ teefas pawehleſchanaſ no 21maſ ſcha mehneſcha deenas ar to numberi
1523, tê dohdam ſinnaht, ka wiſſſ, ko liſkumi teiz effam prett ſwehtas deenas ſweh-
tiſchana, un arri kareſ darbs ſwehtdeena irr zeeti aiſleegtiſ. Kurſch zil-
wekſ pahrlahpſ, to ſohdiſhſ, kâ tee liſkumi noſpreeſch.«

Iſ Verlihnſ. Zik daudſ negantiſas un blehdibaſ weenſ patſ zilwekſ ſpehji
padarriht, taſ aiſwiſnâ neddeſâ tur no jauna parahdijahſ. Bija uſ diwahm kap-
ſehtaſm pee — ja maſ — 15 kappeem wiſſuwaitrak tee ſmuſſkati dahrgaki akmini,
ſtabbi, piſlari, un plahtes lihdſ ar ſawahm puſſekhm un rakſteem negantigi apheſiti.
Zitti akmini bija ſaſiſti gabbaldeſ; un tâ ſchlitte, itt kâ weenſ zilwekſ ſewiſchki taſh
puſſekſ un nagtuſ no miſina un dſeſſeſ effoht luſkojtiſ iſlauſt ahrâ. Bet taſ wiſ-
nam lehti ne bija iſdeweewſ, un uſ tahdu wiſſi wiſſ poſſtiſ gan buhſ notizziſ. Bija
arri weena tohti teizama augſtaſ ſkohlaſ kunga ſmuſſki un ſkunſtigi no warra tai-
ſſita bilde no augſta dſeſſeſ=ſtabba noſiſta un noſagta. Ak tawaſ breeſmaſ, ko tur
azziſ dabbuja redſeht! Kacram zilwekam, kaſ tik dabbuja ſinnaht, ſirdſ iſetruhlahſ,
un apſkaiſtaſ pahrtahdu ſaundarriſtaju; jo taſ gan woi leelſ blehdſiſ, woi ahr-
pahrta=zilwekſ, kaſ drihſſtaſhſ taſh gohda jeb mihleſtiſas ſihmeſ ſa-
ſehſiſht, ko zitti ſaweem draugeem uſ kappeem ſtahdijufchi. — Ar polzeijeſ pa-
lihggu arri drihſ nahze laukâ, kaſhdſ zilwekſ ſchahſ breeſmaſ padarrijiſ. Irr weenſ
nerahtnſ puſiſ no 16 gaddeem, kaſ taggad waitſ ne leedſ, ka wiſſſch wiſſu to
weenâ paſchâ neddeſâ effoht weenſ patſ padarrijiſ, iſknodeen turp gahjiſ, fur ne weenſ
zilwekſ wiſſu ne effoht redſejiſ, un tâ arri daudſmaſ wezza miſina, woi dſeſſeſ
nehmiſ uſ mahjahm, par maſ kappeeem pahrdewiſ, un par ſcho naudu few kuh-
kuſ jeb ſarraſchſas piſziſ, ko wiſſſch labpahrht ehdoht. — Mahzajteeſ, jaunekki, jel
pee laiſa ſawâſ kaſriſas pehz gahrdumeem ſawaldihht!

Iſ Pruhſchu ſemmes. Wiſſuwaitrak Pruhſchu ſemmes, Kurſemmes un
Widſemmes juhmalla atrohd to ſweſcha koſka ſwekki, ko noſauz ſihtaru, kaſ arri
dahrgſ deefgan, un no ka taiſa krelleſ un zittaſ ſkunſteſ leetas. Pa Pruhſchu ſem-
meſ juhmallu zittam ne weenam naw brihw, to uſmekleht, ne kâ teem, kaſ frohnam
par ſcho brihwibu ſawadu nohmas-naudu aiſmaſſa. Wezzdeſ laiſdeſ ſihtaruſ bija brih-

num dahrgs, un Fehniham dauds naudas eenesse, bet taggad, fur arri jau daschâ zittâ semmê atraddahs, dauds lehtaks. Bet pa scho seemu Pruhfchu juhre-ma sneeki tik dauds sîhtara faswei-jojuschi, ka tee wiff-wezzaki zilweki tannîs mallâs ne warr peeminneht, jebkad pahre tabdu pulku dsirdejuschî. Tâ weena pascha zeema eedsîhwotaji tik pa Februar-mehnessi ween irr dabbujuschî par drihs 20,000 dahldereem. Warr buht, ka tee stipri juhreas wehji, kas scho seemu, fewischki Dezember-mehnessi, tannîs mallâs puhtruschî, juhreas dibbeni dauds mas kustinajuschî, sîhtarar tabdâ pulkâ dsinnuschî pee mallâs.

Is Parîhsches. Zagt naw no Jhrun pilssehtas Sprantschu semmê, fur Stâ Februar wakkarâ leela nelaipe notiffe. Bija drihs wiffa zeema draudse sapulzi-najusees sawâ mahlu frohgâ, kas starp augsteem kalneem stahweja, un tur wiffi tohrii lustejahs. Bet us reis, kad jau mettahs tumsch, laiks aclaiddahs, un uhdens pa leelahm straumehm no teem kalneem gahsahs leijâ, pahrluhde wiffu un aîerahwe, fo ween spehdams. Arri starpa-frohgam pluhdi drihs bija mettuschees opkahrt, pehî mas stundahm muhrus iskallojuschi, un nu tohs pa weetahm eegahse. Dauds laudis, gribbedami isglahbtees, bija kahpuschi us juntu, un ak! kâ fewischki fewas un behrni brehze pehî glahbschanas, kad nu ar katru brîhdi pluhdi wehl pees auge. Jik daschs zilweks, no bailehm pahrneems, nolehze uhdeni, zerredams tâ wehl glahbtees, bet neschehligi noslîhke! Zitteem uskritee balki un tohs satreeze. Tâ arri pars teefas preekschneeks atradde sawu nahwi. Wehl ihsten' gan ne sinu, jik zilweku pa wiffam tē palikuschî, bet jau fakka, ka warren' leels pulks effohet.

A s i a.

Dhtradesmita ohtra sinna.

(Zahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 75tajs gabbals.)

Wehl par Preeksch-Indiu. Wiffu-leelaka dalka no schahs Indias Englendereem peederr, un prohti: pa wiffam; zitta atkal tâ, ka tur sawi ihpaschi waldîneeki, kas kâ Fehniini irr, bet comehr appaksch Englendereem stahw; un weena dalka, kas appaksch Fehniineem, par kurreem zitteem ne kahda waldischana. — Tanni dalkâ, kas Englendereem peederr, un tanni, kas appaksch winneem stahw, kaut arri winneem ihsten' ne peederr, tohti leela andele ar Englenderu semmi, kas Eirôpâ. Undeles deht winni jau arri to semmi pahemuschî, un ta winnu darboschana weenumehr, ka allasch wairak wehl un pehdigi wiffu dabbutu; un tahs paschas, prohti: ardeles deht, arri pulks Englenderu tur aisgahjuschi un tur dsihwo. Ka to semmi wartetu patur-reht un wehl wairak klahu dabbuht, tapehî winneem tur leels karraspehks. — Leelakee pilssehti Englenderu dalkâ irr schee: Kalkutta, weenâ semmes-gabbalâ, fo Bengalen sauî, ar 7 lîhds 800,000 laudim. Schê Englenderu general-gubernators, kas pahre wiffu to semmi walda, un kâ Fehniusch dsihwo. Benare, ar 600,000 eedsîhwotajeem. Schê Indjereem augsta stohla. Deli (Delhi), fur taggad 200,000 zilweki, bet kas zittahret wiffu-leelakajs Indias pilssehts bijis, un fur wairak, ne kâ millions dsihwojuschi. Tur pat arri, pirms Englenderi to dabbuja, Indjeru wiffu:

warrenajs un baggatajs waldineeks, fo Leel; Mohgulu nofauze, dshwojis. Ma-
 dras, kurrar 350,000 eedschwotaji, un Bombe ar 160,000 laudim. — Tanni
 dallâ, kas gan arri appaksch Englendereem, bet kur taf wehl Indjeru waldineeki, ne
 kahds kahds pilsefchts, kas buhtu wehrâ leekams; bet schè weens semmes, gabbals,
 kas ihpaschi peeminnams, tapeh; ka schè kalnds tohti dahrgas spihdoschus almintinus
 atrohd, dimantus un rubinus; prohti: dimants wissu, dahrgajs almintinsch. Schis
 klaidrs kâ glahje un tohti mirds. Baltajs par wisseem zitteem dahrgas. Mubsu Lei-
 sere frohni irr weens tif leels, kâ balloschu pauts, un tas kaiserenei Katrinai tai
 ohtrai, kas to pirkufi, 450,000 rubtus makkajis, bet wehl pulku wairak wehrtis.
 Tas pats irr weens no teem wissu-leelakeem, kas pofaulé. Rubins arri dahrgas, bet
 ne tif dahrgas, kâ dimants. Tas irr farkans, un kad it labs, tad isfkattahs, kâ deg-
 qofcha ohgle. Arri zittâs pafaulés mallâs tahdus almintinus atrohd, bet tee ne tif
 jauki, kâ tee, fo schè dabbu. Schis semmes, gabbals irr puff-fallas paschâ widdâ
 un to fauz Golkonda. — Tanni dallâ, kas ne pa wissam appaksch Englendereem,
 irr pulks ihpaschu Indjeru semmes un waldifchanas, bet meh; tif diwi no tahm pee-
 minnam, Marattu-semmi un Kaschmiru. Marattu-semme irr seemela wak-
 kara-puffé un irr kalnaina. Laudis, kas schè, prohti: Maratti, labbi kerra, wihri,
 bet arri ne-ustizjami zilweki. Kaschmira-semme irr paschâ seemela stuhri, un irr
 brihnum' jauka un baggata. Schè wiss klajums, bet wiss-afkahrt augstee Imahlaja
 kalni. Gaifs mihligs weenumehr, un ne kad pehrkôns un ne kad kahda wehtra irr.
 Dee kalneem jauki meschi, un wissur uppites tekk. Palmu kohki schè ne aug, tapeh;
 ka faule schè gan labbi filta, bet ne tif filta, kâ palmu-kohkeem wajjaga; bet wif-
 fadi zitti kohki scheitan irr, un tahdi wihna-kohki, no kurreu ohgahm tohti labbu wihnu
 taifa. Wissadas lauka un dahrsa leetas schinni semmité tohti baggatigi aug, un
 pukkes schè irr, ka brihnums usfkattitees. Laudis muddigi pee darba un wissadi
 labbi no tikluma. Kohpi winneem pulks, un tapat arri sishchustahpi, no kurreem
 sishdu dabbu. Kad wiss tas teesa, fo par scho semmes-gabbalinu raksta, tad tas jau
 gan tas jaukakajs un labbakajs wissâ pafaulé buhs. Daschi pilsefhti schè irr; tas
 leelakajs tas irr, kam tas pats wahrds, kâ tai semmei, prohti: Kaschmira.
 Tanni 150, lihds 200,000 lauschu irr. — Meh; arri peeminnam, ka Preeksch, Indîâ,
 rihca-puffes juhmallâ Prantscheem un Dahneem, un wakkera juhmallâ Portugise-
 reem semmes-gabbalinsch. — Tuwu pee Preeksch, Indîas deenas-widdus stuhra leela
 juhreas-falla, kurrar Zeilon wahrds. Leelums 1200 lauka juhdsu. Kalnaina un
 plina ar mescheem. Wehrâ jaleek, ka tur pulks kanektu-kohki, tahdi kohki, kam misa,
 fo nemm noht un us dauds zittahm semmehm wedd, un fo kungi pee sawa ehdena
 leek likt, tapeh; ka tas ehdenu gahrdu padarra. Tapat arri wajjaga sinnaht, ka tahs
 fallas eedschwotaji juhmallâ no juhreas-dibbina pehrku-glehmeschus isfweijo, kureds
 glehmeschds pehrles eekschâ, kas tohti jaukas un dahrgas. Arri zittâs pafaulés mal-
 lâs juhreâ un arri eserds un uppés pehrku-glehmeschus atrohd, bet pehrles, fo no schahm
 dabbu, ne kâ tif labbas, un arri ne tif dahrgas, kâ Zeilona-pehrles.

..... 9.